

טיפול בשערות בשבת - שיעור 220

I. הקדמה לענין גזיזת שערות בשבת

עיינן בספר קצות השלחן (קמ"ו - כ"ח ד"ה והנה שם) שכתב דהאר"י ז"ל פעם אחת הניח ידו על זקנו ביום השבת ולא הוציאו עד שחשכה שמא יתלוש איזה שער ביציאת היד ועיינן בהבן איש חי (שנה שניה פרשת כי תשא סקי"ד) שכתב שלא יחכך הרבה בזקן ולא יתעסק שם שמא יתלוש שער אמנם שו"ת יביע אומר (ה - ב) כתב שאין זה אלא מדת חסידות דהוה פ"ר דל"נ ליה ונעשה רק ביד והוה ג"כ משאצל"ג ולכן הוה תרי דרבנן ומותר (שער הציון שט"ז - סקי"ח) ועיינן במשנת רבי אהרן (ה - ס"ד) דכל פ"ר דל"נ ליה הוה משאצל"ג (תוס' שנת ע"ה) ועיינן בשו"ע (שכ"ו - ט) דאסור לרחוץ פניו בדברים שמשירים שער והוא פ"ר דל"נ ליה וגם משאצל"ג על תלישה ביד ועיינן בשו"ע (שי"ז - ז - ו) דאסור למשמש בפי הטבעת שם בצרור לצריך לנקביו אם לא כלאחר יד משום השרת נימין וכן אסור לשום פתילה בפי הטבעת כדרך שנוהגים לעשות למי שהוא עצור אלא בשתי אצבעותיו בנחת ולא יבוא עי"ז לידי השרת נימין (שכ"ח - מ"ט)

II. brushing and combing hair

- (א) עיינן בשער הציון (ש"ג - סקט"ז) בשם הריב"ש דאפילו למ"ד דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור הכא חייב דבמשכן היו גוזזים עורות תחשים אע"פ שלא היו צריכין לצמר אמנם התוספות (שנת ל"ד: ד"ה חלל) כתב דתליא בפלוגתא דרבי שמעון ורבי יהודה כמשאצל"ג ועוד כתב השער הציון (סקט"ד) דאפילו למ"ד דפ"ר דל"נ ליה שרי מ"מ כיון שהוא רוצה בהפרדת השערות וזה א"א זולת השרת השערות הוי פ"ר דניחה ליה (הריב"ש) וכיארור הדבר דכל סריקה היא השרה משא"כ סתימת המגופה (ש"כ - י"ח) אפשר ביבשה שלא תסחוט (תהלה לדוד ש"ג - סקי"ח) ועיינן בשו"ת מהר"ם שיק (קכ"ח)
- (ב) קיצור הדבר שלסרוק אסור ואף בבראש (brush) ולתקן קצת מותר בבראש רכה של שערות ולא במסרק והבראש יהיה מיוחד רק לשבת ויש לייחד לכתחלה בראש שאינו ראוי לסריקה כהמאמר מרדכי (אג"מ ז - ט"ח) ועיינן במ"ב (סקפ"ז) וסתם מזרק ובראש הוה כלים שמלאכתם לאיסור (שש"כ י"ד - מ"ד)

III. brushing and combing a sheitel

- (א) עיינן במנהת שבת (פ - סקקי"ז) שיש חשש התרת קשר של קיימא אמנם הוה פ"ר דלא ניחא ליה במידי דרבנן ומקלקל מ"מ צריך להחמיר ועיינן בשש"כ (י"ד - הערה כ"ג) בשם הגרשז"א דדין זה תלוי בפלוגתת הפוסקים לענין השימוש במכבדות העשויות מקיסמין דלדעת הרמ"א (של"ז) אסר ה"נ בנ"ד אסור ולדעת המקילין בבה"ל (שם ד"ה שלל) ה"נ כאן דינא להקל בכלי המיוחד לשבת ואם נסתבכו השערות אית ביה משום תיקון מנא ולכן נכון להימנע מסריקת פאה נכרית אבל בעזרת מברשת רכה המיוחד לשבת מותר להחליק את השערות
- (ב) עיינן בספר שלמי יהודה (י - הערה ח) שכתב בשם הגרי"ש אלישיב שמותר לסרק פאה נכרית בשבת כי אין איסור גוזז בהפאה ועוד סברא להתיר כי המציאות הוא ששערות סינטטיות קבועות כל כך בחוזק בפאה עד שאינו שכיח לתלוש אותם ולא שייך סתירת כלי

IV. braiding and unbraiding hair

האשה אסורה לקלוע שיערה בשבת ולא להתיר קליעתה דדמי לבנין אבל הקולע נימין בתלוש

חייב משום אורג (שו"ע ש"ג - כ"ו) ולכן פאה נכרית אף דאין בזה משום בונה אסור עכ"פ משום אורג מדרבנן דאין סופה להתקיים (ש"ג - סקפ"ז)

V. parting one's hair

הפסוקת (hair part) מותר לעשותה באצבעות אך לא במברשת (רמ"א ש"ג - כ"ו וכמ"ב סקפ"ד ופ"ח) והאיסור משום חשש תלישת שערות אם ישתמש בכלי א"כ מותר לעשות כן במברשת המיוחדת (מ"ב סקפ"ז) ויש אוסרים משום בונה ולכן רק באצבע בעלמא נהגו להקל ולא בידים דגם תיקון בידים הוה בונה (קצות השלחן קמ"ו - סקפ"ח ד"ה והגה רמ"ח)

VI. hair sprays to stiffen hair

האשה אסורה להדביקה השערות בשמן טרוף דדומה לבונה (בה"ל ש"ג - כ"ז) וי"א דאף בפאה הנכרית אסור דהא דמקילים בתלוש דאין זה בנין היינו באופן שעשוי לסותרו בידים משא"כ בני"ד כשעושה ע"מ לקיים אף דממילא מתבטל (שש"כ י"ד - הערה קל"ג) מ"מ יש מקום להקל להתיז על השערות מי בושם (perfume) אבל אין להתיז את מי הבושם על הפאה (ש"ס)

VII. removing dandruff from hair

מותר להוריד ביד את הקשקשים מבין שערות ראשו אם אינם מחוכרים לגוף האדם ואין בו משום איסור בורר דזה לא נקרא בורר אלא מנקה כמו הדחת כלים (שש"כ י"ד - הערה קי"ז) וגם אינו מוקצה דלא חיישינן לטלטל מוקצה בשעת הוצאת הלכלוך (חזו"א מ"ז - סקט"ו - ו"ח)

VIII. removing nits or dirt

עיינן בספר מנחת שבת (פ - סקקי"ז) שכתב דאם כינה במקום שער שבראשו או בזקנו נכון להחמיר לחוך שם בנחת ולא בחוזק ובמהירות משום חשש פ"ר

IX. curling hair

אין לסלסל את השערות בשום אופן וגם אין להשתמש לצורך זה בגלילים המיוחדים לכך (קצות השלחן קמ"ו - כ"ח ד"ה והגה ע"ג) וזה דומה לבנין

X. curling payos

הקצות השלחן (ש"ס) כתב דסלסול הפיאות גרע טפי מקיפול הזקן ושייך בהם איסור בונה מ"מ מלמד זכות עליהם דכיון שאין עושין סלסול חדש דמי קצת למה שמותר להוסיף על אהל עראי העשוי ע"ש ועיינן בשו"ת משנה הלכות (ו - ס"ח) דלהדוק הפיאות על הראש כעין קשר היטב ודאי אסור אבל בסלסול שערות יבשים מותר וכ"כ הבאר משה (ה - ע"ד)

XI. מקוה drying one's beard after

עיינן באג"מ (ח - קל"ג) דמותר משום שהוא פ"ר דל"נ ליה דהולך לאיבוד על איסור דרבנן ע"ש

XII. removing or sticking pins into sheitel head

עיינן במ"ב (ש"ד - סקי"ח) בענין סכין תקוע בחבית דדוקא תקוע בחוזק יש מחלוקת בין השו"ע והרמ"א ודוקא בפעם הראשון ועיינן שם בסופו שיש מקילים אפילו בסכין תקוע בכותל וכ"ש הכא הדנקב כמעט אינה ניכר להעין